

23.10.2017

EOAK/4943/2016

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

ULOSOTTOVIRASTON MENETTELY TILITYKSESSÄ

1 KANTELU

Kantelija arvostelee auton ostaneen yhtiön puolesta Varsinais-Suomen ulosottoviraston silloisen kihlakunnanvoudin menettelyä osamaksukauppain mukaista virka-apua ja tilitystä koskevassa asiassa. Hän oli suorittanut hakijana toimineen rahoitusyhtiön täytäntöönpanovaatimuksen mukaisesti tilityksen 15.4.2016 auton takaisinottoa koskevan virka-apua ja tilitystä koskevassa asiassa. Tilitystä oli sittemmin korjattu 10.5.2016.

Kantelija arvosteli kihlakunnanvoudin menettelyä seuraavasti:

- omaisuuden arvo oli ylittänyt selvästi tilityksen määrän,
- omaisuus oli ollut tilityshetkellä hakijan hallussa,
- viivästyskorolle oli määrätty viivästyskorko vastoin korkolakia ja
- täytäntöönpanomaksua oli korotettu sillä perusteella, että tilitettävän omaisuuden arvo ylittää 840 euroa, vaikka asiassa oli tehty ns. nollatilitys.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Virka-avun antaminen ja tilityksen sisältö

Auton ostajat olivat valittaneet Varsinais-Suomen käräjäoikeuteen siitä, että auton arvoksi oli tilityksessä merkitty 0 euroa.

Valittaja oli ulosottomiehen lausuntoon antamassaan vastauksessa 15.7.2016 todennut, että velkoja oli saanut auton hallintaansa ja että auto oli ”tällä hetkellä” velkojan varastossa.

Lisäksi vastauksessa todetaan: ”Auto on ollut pysäköitynä Turussa eikä sillä ole voinut ajaa maksamattoman ajoneuvoveron vuoksi.”

Varsinais-Suomen käräjäoikeus on 4.10.2016 antamassaan päätöksessä todennut muun muassa seuraavaa:

Arvoa määrättäessä on otettava huomioon sopimuksessa mainittu käteishinta sekä se, kuinka kauan esine on ollut ostajan hallinnassa ja miten siitä on pidetty huolta. Tässä tapauksessa ei ajoneuvoa ole löydetty eikä sitä ole myöskään toimitettu ulosottomiehen haltuun, joten tilitys on hakijan pyytämällä tavalla tehty ns. nollatilityksenä.

Nollatilitys on katsottava mahdolliseksi tilanteissa, joissa esinettä ei useista yrityksistä huolimatta löydetä. Esine voi olla myös kadonnut tai tuhoutunut, jolloin sille ei voida antaa toimituksessa rahallista arvoa. Nollatilityksessä esineen arvoksi merkitään tilipöytäkirjaan nolla euroa. Hakijan oikeusturvan kannalta olisi kohtuutonta, mikäli oikeus tilitykseen olisi mahdollista vain niissä tilanteissa, joissa ajoneuvo on saatu ulosottomiehen haltuun.

Käräjäoikeus katsoo, että ulosotossa on toimittu huolellisesti, asianmukaisesti ja määrätietoisesti. Ajoneuvoa on etsitty monella eri tapaa, mutta sitä ei ole saatu ulosoton haltuun. Viimesijaisena vaihtoehtona on ollut suoritta tilitys hakijan pyynnön mukaisesti ns. nollatilityksenä. Tilityspöytäkirjaan on ajoneuvon arvoksi määritetty nolla euroa ja siihen otettu mukaan kaikki tavanomaiset hakijalle kuuluvat lakiin perustuvat saamiset.

Vastaajat ovat olleet koko prosessin ajan passiivisia. Vastaajille on annettu useita mahdollisuuksia toimittaa ajoneuvo ulosottoon vapaaehtoisesti. Heille on annettu tilaisuus tulla kuulluksi asiassa sekä mahdollisuus saapua paikalle tilitykseen. Vastaajien passiivisuus on johtanut siihen lopputulokseen, että tilitys on loppujen lopuksi tehty ns. nollatilityksenä.

Kun edellä mainitusta poiketen osamaksukaupan kohteena oleva auto on nyt velkojan hallussa, käräjäoikeus katsoo, että tässä tilanteessa ostajan hyväksi on luettava auton arvo. Valituksenalainen tilitys on kumottava arvon määrittelyä varten.

Käräjäoikeus on siten arvioinut tuomiovaltaansa kuuluvan harkintavallan puitteissa, että ns. nollatilitys on ollut asiassa mahdollinen ja että ulosottomies oli riittävässä määrin yrittänyt etsiä autoa siinä kuitenkaan onnistumatta. Oikeusasiamiehen toimivaltaan ei kuulu puuttua tuomioistuimen harkintavaltansa puitteissa antaman lainkäyttöraatkaisun sisältöön.

Näin ollen kantelu ei omaisuuden arvostuksen osalta anna aihetta toimenpiteisiin.

Mitä tulee siihen kantelussa esitettyyn väitteeseen, että omaisuus olisi ollut tilityshetkellä velkojien hallussa, totean, että käräjäoikeus ei edellä kerrotuin tavoin ole todennut omaisuuden olleen velkojien hallussa tilitysajankohtana, vaan nimenomaan todennut kihlakunnanvoudin toimineen huolellisesti, asianmukaisesti ja määrätietoisesti saamatta kuitenkaan esinettä ulosoton haltuun. Ostaja on esittänyt auton olevan hakijan hallussa käräjäoikeudelle 15.7.2106 antamassaan vastineessa.

Koska auton todettiin nyt olevan velkojien hallussa, käräjäoikeus oli kumonnut tilityksen auton arvon määrittelyä varten.

Näin ollen asiassa ei ole osoitettu kihlakunnanvoudin menetelleen tilityksen osalta lainvastaisesti tai laiminlyöneen velvollisuuttaan.

3.2 Täytäntöönpanomaksun määrä

Kihlakunnanvoudi totesi selvityksessään, että päätöksessä oli inhimillinen ja selvä virhe. Ostajan hyväksi luetun ajoneuvon tilitysarvo oli päätöksessä 0 euroa, joten täytäntöönpanomaksuksi olisi tullut kirjata 110 euroa. Tilitystä koskeva päätös oli lainvoimainen, joten ulosottomies ei saanut enää itse oikaista virhettä itseoikaisua koskevan säännöksen mukaisesti.

Ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan osamaksukaupasta annetun lain mukaisesta virka-avusta ja tilityksestä peritään täytäntöönpanomaksu 110 euroa, jos esineen tilitysarvo on enintään 840 euroa ja 225 euroa, jos esineen tilitysarvo ylittää 840 euroa.

Kuten selvityksestä ilmenee, tilityksessä täytäntöönpanomaksu oli määrätty 115 euroa liian suureksi. Käräjäoikeus oli kuitenkin ostajan valituksesta keskeyttänyt täytäntöönpanon ja tilitys oli sittemmin kumottu. Näin ollen virheestä ei ole osoitettu syntyneen vahinkoa ostajalle.

Kiinnitän johtavan kihlakunnanvoudin huomiota huolellisuuteen ulosottomaksun määräämisessä.

Lopuksi arvioin päätöksen perustelujen riittävyttä.

3.3 Virka-apua ja tilitystä koskevan päätöksen perustelevinen

Osamaksukaupasta annetun lain (91/1966) 15 §:n mukaan virka-avussa ja tilityksessä sovelletaan soveltuvin osin, mitä toimituksista on ulosottokaareissa säädetty, ellei kyseisessä osamaksukauppa koskevassa laissa ole toisin säädetty.

Ulosottokaaren 3 luvun 25 §:n 2 momentissa säädetään siitä, mitä pöytäkirjaan tulee merkitä. Pöytäkirjaan merkitään väitteet, vaatimukset, vastapuolen lausunto ja vastaanotettu selvitys siten, että keskeiset asianosaisten ja sivullisten oikeuksiin vaikuttavat seikat käyvät siitä ilmi. Muilta osin tehdään asian laatu huomioon ottaen tarpeellisena pidettävät merkinnät. Pöytäkirjan sijasta lausumat voidaan äänittää. Yksinkertaisessa asiassa pöytäkirjamerkinnot voidaan tehdä ulosmittauspäätökseen tai muuhun asiakirjaan.

Ulosottokaaren 3 luvun 28 §:ssä säädetään velvollisuudesta tehdä kirjallinen ja perusteltu päätös. Sen mukaan ulosottomiehen tulee tehdä asiassa kirjallinen päätös, jos niin erikseen säädetään. Sen lisäksi ulosottomiehen tulee tehdä kirjallinen päätös, kun hän asettaa jollekin maksu- tai palautusvelvoitteen tai uhan tai päättää vakuuden hyväksymisestä taikka jos asian luonne sitä muutoin edellyttää. Jos asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen, päätöksen tulee olla 29 §:n mukaisesti perusteltu.

Kirjallinen päätös on merkittävä erikseen päätösasiakirjaan taikka yksinkertaisessa asiassa pöytäkirjaan tai muuhun täytäntöönpanossa vaadittavaan asiakirjaan.

3 luvun 29 §:n mukaan perustellun päätöksen tulee sisältää asiassa hankitut ja saadut lausumat ja selvitykset, päätöksen perusteena olevat tosiseikat ja säännökset, riittävä perustelu ottaen huomioon asian laatu ja merkitys asianosaiselle sekä lopputulos.

Ulosottolakia koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 216/2001 vp) todetaan muun muassa:

Niissäkin tapauksissa, joissa ulosottomies ei pidä asiaa epäselvänä tai tulkinnanvaraisena, mutta kuitenkin esimerkiksi sen tyyppisenä, että muutoksenhakuoikeutta saatetaan tulla käyttämään, päätös on aiheellista tehdä kirjallisena, vaikka väitettä tai vaatimusta ei siinä vaiheessa olisikaan esitetty.

Oikeuskirjallisuudessa onkin katsottu, että ulosoton päätösten ollessa luonteeltaan summaarisia massapäätöksiä, perustelut voivat olla kaavamaisia. Sen sijaan, kun oikeudellisia tai tosiseikkoja koskee epäselvyys, tulee päätöksen perusteluiden olla laajemmat (kts. Tuula Linna–Tatu Leppänen, s. 379–382; erityisesti alaviite 2, s. 382: ”Kun ulosottomies asettaa asianosaisille tai sivulliselle velvoitteita tai ratkaisee attraktioperiaatteen nojalla materiaalisia riitakysymyksiä, perusteluvellisuus on aiheellisena nähdä hyvin saman tyyppisenä kuin tuomarilla”.)

Kihlakunnanvoudi ei ollut pöytäkirjassa ja siihen liittyvässä tilitystä koskevassa päätöksessä lainkaan perustellut ns. nollatilityksen käyttöä.

Nollatilityksestä ei ole säädetty osamaksukaupasta annetussa laissa. Nollatilitystä on oikeuskirjallisuudessa pidetty mahdollisena, kun esine on tuhoutunut tai hävinnyt, kuten kihlakunnanvoudi on selvityksessään todennut (Tero Uitto: Osamaksukauppa käytännössä, s.

76). Tämä virka-avun antaminen ja nollatilityksen laatiminen on kuitenkin vaatinut sen arvioimista, onko tapauksessa vallinneessa olosuhteessa perusteita todeta omaisuuden jääneen löytymättä.

Osamaksukauppalaan mukaisessa tilityksessä on kysymys maksuvelvollisuuden asettamisesta, joten perustelemiselle voidaan asettaa summaarista päätöstä suuremmat vaatimukset. Tämän seikan arvioimiseksi tulisi tilityspäätöksen perusteluista ilmetä arvioinnin perustana olevat merkitykselliset tosiseikat. Tämä on mielestäni vastaajan oikeussuojan kannalta tärkeää, jotta hän voi arvioida, onko asiassa perusteita valituksen tekemiselle.

Näin ollen kihlakunnanvoudin olisi tullut perustella nollatilitystä sen edellytyksenä olevilla omaisuuden etsimistä koskevilla tosiseikoilla sekä arvioida niiden oikeudellista merkitystä. Koska perusteluiden puuttuminen ei ole tässä asiassa vaikuttanut ostajan oikeussuojakeinojen käyttämiseen, katson, että kantelu ei tältä osin anna aihetta muuhun kuin, että saatan käsitykseni johtavan kihlakunnanvoudin tietoon. Lähetän tämän päätöksen tiedoksi myös Varsinais-Suomen ulosottovirastolle.